

האם חלמוניות מעלה-רחבעם על סף הכחדה?

אבי שמידע avi.shmida@gmail.com

22/11/2017

בתאריך 17.11.2017 נערך פסטיבל החלמוניות מטעם בי"ס שדה כפר עציון באתר החלמונית הגדולה במעלה רחבעם אשר ליד הרודיון מזרחית לבית-לחם. להפתעת המארגנים והמבקרים נצפה במקום מספר זעום של פרחי חלמונית והשאלה שריחפה באוויר - למה?

אתר החלמוניות של מעלה רחבעם הוא מהגדולים והמרהיבים בישראל ומאז שנת 2004 פוקדים אותו מאות מטיילים ועולים לרגל לצפות בפרחים הגדולים הצהובים הפורחים ללא עלים וללא תלות בגשם במחצית השניה של חודש נובמבר.

אתר חלמוניות מעלה רחבעם (מימין) וחלמוניות בפריחה במעלה רחבעם. צילם: אבי שמידע ©
להגדלה - לחצו על התמונות

מאז גילוי האתר בשנת 2002 על ידי מתיישבי מעלה-רחבעם אנו מבקרים מידי שנה במקום, סופרים את מספר הפרחים וחוקרים את הביולוגיה והאבקה של פרח החלמונית. בשנת 2004 ספרנו בקטע של 700 מטר בנחל היורד ממעלה רחבעם (ואדי אבו-מחרב) 24000 פרחים ועד שנת 2010 נספרו כל שנה באותו שטח אלפי פרחים בשבוע שיא הפריחה (שיא הפריחה חל לדעתנו בתאריך 23 לחודש נובמבר במוצא לאורך 13 שנות מדידה). אולם החל משנת 2009 התחילה ירידה דרסטית והדרגתית במספר בצלי החלמונית הפורחים; בשנת 2011 ספרנו 1275 פרחים, בשנת 2014 ספרנו רק 334 פרחים בשנה שעברה ספרנו 470 פרחים והשנה ספרנו אתמול (20.11.2017) רק 152 פרחים בכל האתר. בריבועים בני מאה מטר רבוע מספר הפרחים ירד מלפני עשר שנים אזי פרחו בריבוע בין 42 ל-98 פרחים במוצא - ירד מספר הפרחים השנה רק ל-3-6 פרחים

חלמוניות בפריחה במעלה רחבעם. צילם: אבי שמידע ©

להגדלה - לחצו על התמונות

אפשר לקשור את התמעטות הפריחה של החלמוניות באתר מעלה רחבעם לגורמים אחדים: מיעוט הגשמים בשנים האחרונות בחגורת הספר וכתוצאה מכך מילוי אביבי חלש של בצלי חלמונית גדולה לקראת הפריחה הסתווית, חפירות דורבנים והכחדת פקעות, הזדקנות טבעית של כתם ופריחה ועוד. אין לצערנו בעולם מחקרים רב-שנתיים על הדינמיקה של כתמי פריחת חלמוניות או גיאופיטים בעלי תפוצה כתמית אחרים. אולם גורם נוסף צד את עינינו בשנים האחרונות. מזה עשר שנים השטח סגור לחלוטין בפני רועים וצאן. בעבר הייתה בכל השטח רעיית עיזים אינטנסיבית אשר כילתה כל שנה בעיקר את הצמחים החד-שנתיים. בשלוש השנים האחרונות שמנו לב כי שעורת התבור, צמח חד-שנתי ממשפחת הדגניים השתלט על כל השטח ומאפיל ומכסה חלק מהחלמוניות הפורחות. אנו חושדים שהסיבה העיקרית להתמעטות החלמוניות באתר היא התחרות של הדגניים החד-שנתיים עם החלמוניות כאשר בעונת האביב, באין רעייה שורשי החד-שנתיים מנצלים מהר יותר וביעלות יתר את המים והמינרלים בשטח הקרקע העליון וכתוצאה מכך מספר הפרטים של החלמוניות הבונה בצלים גדולים ומגיע לפריחה הולך ויורד. האם מגמת אתר חלמוניות מעלה רחבעם לקראת הכחדה ?

עוד בכלנית על חלמונית גדולה

[הסוג חלמונית בעולם ובישראל - סיסטמטיקה, ביוגיאוגרפיה ואקולוגיה](#)
[ריכוזי חלמונית גדולה בהרי ירושלים: אתרי נחל קטלב וחורבת סנסן](#)

מתוך כתב-העת שפירית

[דפני א וורקר א 1983 אקולוגיה של האבקה בחלמונית גדולה, שפירית 2-3 ,](#)

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: שמידע א 2017 האם חלמוניות Sternbergia מעלה-רחבעם על סף הכחדה?,
חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

[האם חלמוניות Sternbergia מעלה-רחבעם על סף הכחדה?](#)